

Kubakrisen och studenterna

bP 505/5

National Library
of Sweden

KUBAKRISEN OCH STUDENTERNA

Reaktioner inför krigshot

Hur reagerar människor inför en internationell kris, som innebär krigshot? Och vilka attityder och värderingar påverkar dessa reaktioner? Om detta vet vi mycket lite. Forskningen på området är synnerligen knapphändig. I ett sådant läge utgör även fragmentariska upplysningar värdefulla tillskott till vårt vetande. Ett sådant bidrag lämnar en studie av studentreaktioner vid Kubakrisen, som gjorts av två forskare vid Institute for Social Research vid University of Michigan, Ann Arbor, USA.

Under en kris, som direkt berör det egna landet, ökar styrkan i våra politiska attityder och värderingar. Offentliga frågor blir väsentliga och får en framträdande ställning. Samhällsdebatten intensifieras, organisationernas engagemang blir intensivare och de politiska frågorna polariseras. Individerna tar ställning för och mot och demonstrerar ibland offentligt sina ställningstaganden. Över hela världen tycks särskilt studenterna reagera mycket snabbt och kraftigt vid kriser och synnerligen ofta offentligt demonstrera sina sympatier och antipatier.

När president Kennedy den 22 oktober 1962 tillkännager Kubablockaden, manade ledarna för båda partierna till nationell samling inför krisen, och medborgarna stod i stort sett eniga bakom presidenten. Offentlig opposition mot presidentens ställningstagande förekom dock, ehuru i ringa omfattning. Vid University of Michigan, bildades sålunda genast efter blockadens tillkännagivande en kommitté för FN:s ingripande i konflikten. Den 24 oktober, den andra dagen efter blockadens tillkomst, ordnades en demonstration, i vilken flera hundra studenter deltog. Deltagarna var huvudsakligen medlemmar i fredsorganisationer av skilda slag jämte många som ej var formellt anslutna till dessa. Strax efter det att denna grupp samlats till demonstration, samlades en lika stor grupp studenter, som opponerade sig mot den första gruppens demonstration och försökte hindra och störa den. Marschen kunde dock till slut genomföras utan att slagsmål utbröt.

Alla dessa individer var starkt känslomässigt engagerade i frågan och gav uttryck för sina känslor. Emellertid utgjorde dessa extremgrupper endast en bråkdel av samtliga studenter vid universitet och omfattade mindre än 2 %. Utan tvivel påverkade det politiska klimatet dock även de inaktiva studenterna. Vilka känslor och attityder till Kubakrisen hade den stora gruppen studenter emellan extremgrupperna? Det är detta problem, forskarna vill försöka belysa. De gjorde därför en intensiv studie av 69 studenter, slumpmässigt valda bland nybörjarklasserna i psykologi. Ingen av dem hade deltagit i demonstrationerna.

Forskarna studerade tre huvudaspekter på Kubakrisen, nämligen attityder 1) till blockaden, 2) till den allmänna opinionens roll vid politiska avgöranden och 3) till den offentliga oppositionen. Dessutom undersökte de betydelsen av vissa personliga och sociala attityder för ställningstagandet till krisen samt vissa sociala bakgrundsfaktorer och deras samband med studenternas attityder.

Attityder till blockaden

Ett av de framträdande dragen i studenternas svar på en öppen fråga beträffande Kubablockaden är överensstämmelsen i uppfattning och värdering. Hela 72 % ansåg att "vi bör se till att raketerna kommer bort men vi bör inte invadera", alltså ett accepterande av den offentliga amerikanska ståndpunkten. De övriga med undantag av en menade att man borde vända sig till FN för att åstadkomma förhandlingar och nedrustning. Liknande resultat rapporterades av en annan forskare, P. Rose. Han fann att 68 % i ett urval av vuxna instämde i följande alternativ: "Vi måste försöka undvika ett kärnvapenkrig med ryssarna men vi måste stå fast och kämpa det kalla kriget för att vinna". Bland de övriga valde 14 % ett mera försonligt alternativ: "Vi måste eftersträva en fredlig uppgörelse, även om det innebär att vi måste ge efter i ett par frågor", medan 15 % ansåg att "Vi måste kämpa förr eller senare".

Under det att studenterna sålunda manifesterade betydande överensstämmelse i sin uppfattning om den lämpliga handlingslinjen, var deras emotionella reaktioner avsevärt mer differentierade. På en öppen fråga om hur de kände sig till mods, då Kennedy tillkännagav Kubablockaden, reagerade de med olika känslor såsom fruktan, stolthet, gillande och ogillande samt motstridande känslor. Av studenterna medgav 52 % att de kände sig skrämda,

oroliga, rädsla för krig, hjälplösa osv. Detta betyder givetvis inte att alla de övriga inte kände någon fruktan inför krigshotet. De studenter, som ej uttryckte sin ängslan, kunde antingen vara mindre oroliga än de övriga eller också mindre benägna att medge sin fruktan.

Omkring 65 % av studenterna reagerade med positiva känslor inför beslutet om blockaden. Somliga tyckte att det var "det enda rätta att göra", "var glad att det skedde", "måste göras". Uttrycken för studenternas attityd till den officiella politiska handlingslinjen (ense-oense) kan kombineras med deras uttryck för oro (rädsla-icke rädsla) till en typologi över deras reaktioner inför Kubakrisen. Man får då följande fem kategorier med följande antal studenter i varje: 1) rädsla och ense, 17, 2) rädsla och ense, 21, 3) icke rädsla och ense, 24, 4) icke rädsla och ense, 3, samt 5) blandade reaktioner, 4.

Det visar sig att de studenter som var rädda, oftare rekommenderade en mera försonlig handlingslinje och menade att USA borde slopa blockaden och överlämna frågan till FN. Individer, som ej uppgivit att de blivit rädda, förordade i större omfattning mera aggressiva åtgärder och ansåg att USA borde invadera Kuba. Om man bryter ner den "rädda" gruppen i dem som var "ense" och "icke ense" visar de studenter som var rädda och ense något större benägenhet för mera försonliga åtgärder än de som var rädda men ense.

Den allmänna opinionens roll vid politiska avgöranden

Alla studenterna ansåg att den allmänna opinionen spelade åtminstone någon roll. Tjugo procent tyckte att den endast spelade en mycket liten roll, 49 % menade att den spelade en viss roll och 27 % hävdade att den spelade en mycket stor roll. En uppdelning av dessa åsikter på de studenter som reagerade med fruktan och de som icke uppgav sådan visar att de "rädda" studenterna tillskrev den allmänna opinionen en mycket mindre roll än de som icke var rädda, då det gäller att påverka nationens politik. Dessa studenter var troligen mera oroliga för Kubakrisen, därför att de var rädda för krig, och de rekommenderade en mera försonlig politik för att minska möjligheten av krig. Emellertid upplevde de sig själva som hjälplösa och ansåg att allmänheten har ringa möjlighet att influera politiken och såg små utsikter att påverka vad som för dem var en obehaglig och fruktansvärd händelse. Därför hade de en benägenhet att dra sig

undan diskussion och ställningstagande i dessa frågor. Å andra sidan ansåg förmodligen de flesta icke-rädda studenterna att den allmänna opinionen spelade en mera betydelsefull roll huvudsakligen därför att den politik som de gillade blivit accepterad och tillämpad. De rädda men instämmande studenterna var ambivalenta. De accepterade president Kennedy's åtgärd men var rädda för dess konsekvenser. Dessa studenter liksom de som var rädda men oense med USA:s politik ansåg att den allmänna opinionen spelade en ringa roll då det gällde utformningen av USA:s politik.

Offentlig opposition

Studenterna tillfrågades om de ansåg, att de studenter som demonstrerade mot president Kennedy's beslut, hade rätt att protestera vid en nationell kris. Femtio två procent av studenterna svarade jakande, 33 % hyste motsatt uppfattning och 15 % uttryckte ingen åsikt i frågan. De studenter, som svarade "ja" förklarade att de demonstrerande enbart utövade sina demokratiska rättigheter. Hälften av de studenter, som hyste den motsatta uppfattningen, tyckte att sådana demonstrationer var absurda, meningslösa eller löjliga. Den andra hälften ansåg att demonstranterna var opatriotiska.

De svarande tillfrågades om de ansåg, att de studenter som anordnade motdemonstrationen och instämde med president Kennedy, hade rätt i sitt handlande gentemot den första gruppen. Tjugoåtta procent av studenterna ansåg att motdemonstranterna handlande var berättigat, medan 44 % ej tyckte detta och 28 % ej gav uttryck för någon åsikt. Av dem som fördömde motdemonstrationen gjorde 80 % det på grund av den hårda och intoleranta taktik som användes.

Om man gör en typologi av dessa båda frågor, finner man att de som försvarade yttrandefriheten och ansåg att båda grupperna hade rätt att demonstrera, hade en betydligt mera frihetsvänlig inställning till folks yttrandefrihet vid nationella kriser och menade att de som hyste en avvikande uppfattning skulle få fortsätta att ge uttryck för denna. De som däremot ansåg att båda gruppernas demonstrationer var oberättigade, tyckte att de som hade en annan åsikt än landets officiella vid nationella kriser, skulle vara lagligen förbjudna att offentligt uttrycka den eller skulle frivilligt hålla tyst.

Effekten av vissa allmänna attityder

Vilka attityder och värden var av betydelse för olika reaktioner i Kuba-krisen? Forskarna studerade följande sex skalor av attityder: 1) nedrustning-upprustning, 2) intellektualism-materialism, 3) allmän etnocentrism byggd på attityder till ett antal religiösa, rasliga, socialekonomiska och nationella utgrupper samt 4) patriotism, 5) liberalism-konservatism och 6) dogmatism.

Ett studium av korrelationen mellan de olika attitydskalorna ger vid handen att intellektualism är negativt korrelerad med alla de övriga, vilka i sin tur är sinsemellan mer eller mindre positivt korrelerade.

En jämförelse visar att de studenter som rekommenderade en mera aggressiv politik mot Kuba fick signifikant höga värden på attitydskalorna för upprustning och konservatism. Det allmänna mönstret tycks vara att dessa mera aggressiva studenter är mera negativa till nedrustning, mera materialistiska eller anti-intellektuella, mera etnocentriska, mera konservativa, mera patriotiska och mera dogmatiska. Ett motsatt mönster gäller för de studenter som förordade en mera försonlig politik. Den attitydskala som gällde upprustning-nedrustning var den som bäst differentierade mellan de olika grupperna.

Om man studerar sambandet mellan attitydskalorna och inställningen till offentlig opposition i kristid, visade sig attityder till patriotism ge det bästa utslaget. Ju mera patriotiska studenterna var desto mera restriktiva var de ifråga om yttrandefriheten under en nationell kris. I övrigt var mönstret mycket lika det som utmärkte den mera aggressiva inställningen till Kubapolitiken.

De svarande uppgav också sina partipolitiska preferenser. Det visade sig att de som var anhängare av republikanska partiet följde detta partis politik och förordade ett tidigare ingripande och ett mera aggressivt handlande. De som gillade demokraterna samt de oberoende stödde oftare Kennedy's beslut. Republikanerna fick också högre värden på patriotism och konservatism än demokraternas anhängare.

Den sociala bakgrunden

Föräldrarna till studenterna med olika attityder visade skiljaktigheter ifråga om utbildning och yrken. Trots att dessa föräldrar endast tillhörde överklass och medelklass existerade systematiska skillnader. En undersökning av fäderns formella utbildning visade med få undantag att ju högre denna var, desto mera aggressiv var studenternas reaktioner till Kuba och desto mera benägen var studenten att inskränka den offentliga oppositionen. Skillnaden ligger här huvudsakligen mellan de fäder, som avslutat högre akademiska studier huvudsakligen i juridik och medicin och de som ej gjort detta.

Vidare visade undersökningen att de studenter, vars fäder var företagsledare med ganska många underordnade personer, nådde högre värden ifråga om konservatism och dogmatism, än de vars fäder ej hade någon sådan företagsledarstatus.

Det är också av intresse att notera att studenter från familjer, i vilka modern ej arbetade utanför hemmet, föredro högre värden ifråga om konservatism än de från familjer i vilka modern förvärvsarbetade på heltid eller deltid. Det förefaller som om konstellationen av en icke-förvärvsarbetande moder och en högt utbildad fader med företagsledareställning producerar viktiga ideologiska skillnader i familj och samhälle även inom ett relativt homogent överklass- och medelklassurval. I varje fall indikerar de erhållna data att olika familjebakgrund gav skiljaktiga attityder och värderingar i Kubafrågan och ifråga om den offentliga oppositionens roll.

En intressant studie med begränsad representativitet

Upptäckten av raketinstallationerna på Kuba ledde inte enbart till ovanlig kommunikation på hög nivå mellan Kennedy och Chrusjtjev utan hade också ett vittgående inflytande på attityderna och känslorna hos världens befolkning. Den refererade undersökningen representerar ej någon större befolkning och har därför en begränsad räckvidd, vilket forskarna själva är angelägna att framhålla. Trots detta antyder den ett flertal av de psykologiska reaktioner, som kan förekomma vid ett internationellt intermezzo, som innebär ett krigshot, och de attityder och sociala faktorer, som är av betydelse för människors olika reaktioner till de politiska besluten och yttrandefriheten vid krigshot.

Chesler, Mark and Schmuok, Richard: STUDENT REACTIONS TO THE CUBAN CRISIS AND PUBLIC DISSENT. Public Opinion Quarterly, Fall 1964, s. 467-482.

Nyanskaffade böcker till Beredskapsnämndens bibliotek

- van der Post, Laurens: Resa i Ryssland, Stockholm 1964.
 Ogilvy, David: En reklamans bekännelser, Uddevalla 1964.
 Cohen, Bernhard C.: The Press and Foreign Policy, Princeton 1963.
 Kirkpatrick, Ivone: Mussolini, study of a demagogue, London 1964.
 Wahlbäck, Krister: Finlandsfrågan i svensk politik 1937-1940, Stockholm 1964.
 Ahlmann, Hans W:son (red): Sovjetunionen, Salna 1964.
 Tucker, Robert C.: The Soviet Political Mind, New York 1963.
 Cole, J.A.: Lord Haw-Haw and William Joyce, London 1964.
 North, R.C., Holsti, O.R., Zaninovich, M.G., Zinnes, D.A.: Content Analysis, Northwestern University Press, USA 1963.
 Melén, Ola och Sjödén, Rune: Åsikter och åsiktsbildning, Arboga 1964.

Beredskapsnämndens kansli önskar Er alla

G O D J U L

och

G O T T N Y T T Å R

